

Samenstelling van de Raden van Arbeid

In 1919 werden 39 Raden van Arbeid (RvA) opgericht. De voorzitters van de Raden van Arbeid werden door de minister van Arbeid benoemd. Bij de benoeming van de Voorzitters werd rekening gehouden met hun politieke richting en de 'kleur' van de regio waar ze werden aangesteld. De politieke achtergrond van de eerste voorzitters van de RvA was een afspiegeling van de verkiezingen van 1917. In 1917 kwam de uitslag van de [verkiezingen](#) neer op een verhouding van 39% voor de liberalen, 25% voor de RKStaatspartij, 15% voor de SDAP, 11% voor de ARP en 10% voor de CHU. In 1918 was de uitslag 30% voor de RKStaatspartij, SDAP 22%, liberalen 15%, ARP 13% en CHU 7%.

33% van de in 1919 benoemde voorzitters van de RvA was liberaal, 28% waren lid van de RKStaatspartij, 15% van de ARP, 10% van de SDAP en 7% van de CHU. De katholieken waren gezien de uitslag van 1917 oververtegenwoordigd. De SDAP kwam er gezien de uitslag van [1918](#), de eerste verkiezingen op basis van het algemeen stemrecht, bekaaid van af, de liberalen waren gezien die uitslag juist oververtegenwoordigd. Deze discrepanties kunnen zowel te maken hebben gehad met de ter beschikking staande kandidaten als met een mogelijke terughoudendheid bij de benoeming van SDAP-ers.

Het is de vraag of de voorzitters als representanten van hun respectievelijke politieke partijen moeten worden gezien en of ze geacht werden de officiële partijlijn, voor zover die er was, te volgen. Dat de linkse partijen tegen de Radenwet Talma hadden gestemd, zal de voorzitters van liberale en sociaal-democratische huize wel in een enigszins lastige positie hebben gebracht.

Iedere RvA had acht leden en acht plaatsvervangende leden, alleen Den Haag had tien leden en Rotterdam en Amsterdam veertien. De Raad benoemde de secretaris en koos uit haar midden een arbeiders- en werkgeversbestuurslid. Samen met de voorzitter vormden die het bestuur. De Radenwet vertoonde veel gelijkenis met de Gemeentewet. De RvA waren zelfstandige organen. Ze hadden weliswaar geen verordenende bevoegdheid, voor het overige waren ze zelfstandig, ze konden hun ambtenaren benoemen en ontslaan en waren van hun handelingen in de meeste gevallen geen verantwoording schuldig. Deze zelfstandigheid had als voordeel dat er tussen

de RvA concurrentie kon ontstaan maar vooral kon hierdoor recht gedaan worden aan de plaatselijke omstandigheden en was de betrokkenheid van werkgevers en arbeiders groter. De dagelijkse uitvoering van de Invaliditeitswet (IW) was in handen van de voorzitter maar de RvA delegerde aan de Voorzitter de bevoegdheden en verplichtingen. De rol van het bestuur kon per RvA verschillen want de RvA besliste over de verdeling van werkzaamheden tussen de voorzitter en het bestuur.

Drie voorzitters waren voor hun benoeming advocaat, drie waren er directeur bij een verzekeringsinstelling en een bij een Arbeidsbureau. Uit het lokale bestuur kwamen er zeven; vier burgemeesters, een wethouder en twee raadsleden. De overgrote meerderheid (zeventien) had als functie Inspecteur, Hoofdambtenaar, Refendaris of Griffier. Hiervan kwamen er vijf van de Rijksverzekeringsbank. Ze waren afkomstig uit het hele land. Over het algemeen kwamen de voorzitters uit de steden waar ze voorzitter werden of uit de directe omgeving. In vijf gevallen kwamen ze uit Den Haag.

Voorzitters Raden van Arbeid in 1919

Raad	Naam	Leeftijd	Partij	Functie	Woonplaats
Alkmaar	Mr. J.Th. Van Dias	40	SDAP	Hoofdambt. Secr. A'dam	Amsterdam
Amersfoort	A. ter Coek	50	KB.	Lid Dir. Unioas Medicorum	Hilversum
Amsterdam	Mr. W.H.M. Werker	50	VD	Oud-Griffier w/d Centrale n Raad van Beroep, weth. Openbare Werken Utrecht	Utrecht
Apeelhoorn	Mr. Dr. H.J.J. Wilmans		AR	Secr. van de gemeente Kampen	Kampen
Arnhem	L. Noest	57	Vrijz.	Kolonel Infanterie	Bergen op Zoom
Assen	H.J. van der Veen/H.G. van Gemert	57/41	Vrijz.	Insp. der Agenten RvB/Kap. adj. Grenadiers en Jagers	Assen/Den Haag
Breda	Mr. T.J. Verschuur		RK	Journa list	Den Haag
Brielle	Mr. H.P. Hermans	42	Vrijz.	Advocaat	Brielle
De Bilt	Mr. G. Snoeck Henkemans	30	CH	Werkzaam bij de N.U.M. [?]	Rijswijk ZH
Den Bosch	Mr. H.P.F.M. Manders		RK	Griffier Rechtbank Den Bosch	Den Bosch
Den Haag	Jhr. Mr. E.B.F.F. Wittert van Hoogland	44	RK	Commies-Griffier Eerste Kamer	Den Haag
Deventer	Th. W. te Nuijl	45	Vrijz.	Agent der RvB	Deventer
Dordrecht	J.A. den Brandt	49	Vrijz.	Industrieel Voorz. Rente-Commissie Dordrecht	Dordrecht
Eindhoven	C.W.A. van Uden	35	RK	Burgemeester Budel	Budel
Goes	Goedkbeed	44	AR	Advocaat	Goes
Gouda	B. de Breij	39		Hoofdambt. Secr. Gem. Arnhem	Arnhem
Groningen	L.J.H. Eversen	40	SDAP	Contr. Grondbelasting/lid Gemeenteraad Groningen	Groningen
Haarlem	A.B. Mähielsen	38	RK	Burgemeester Haarlemmerliede en Spaarnwoude	Haarlem
Heerenveen	J. Kolk		SDAP	Burgemeester Engwirden	Engwirden
Heerlen	A.C.J. Moonen	?	RK	Insp. Zuuvebond	Eindhoven
Heugelo	G. Timmermans	49		Dir. Pensioenfonds Enschede	Enschede
Hoorn	D.L. Harms	40	AR	Bestuurder div. org. op maatsch. en staatkundig terrein	Zaandam
Leeuwarden	Mr. D. Okma	44	AR	Advocaat	Leeuwarden
Leiden	F.J.J. Goslinga	49	Vrijz.	Insp. der Agenten der RvB	Schiedam
Maastricht	E.A. van Poelvoorde		RK	Kaptein der Infanterie	Wijk
Middelburg	Mr. J. Harts	40	Vrijz.	Kaptein der Infanterie	Vlissingen
Nijmegen	Mr. J.J.A. Bakker	30	Vrijz.	Advocaat	Den Haag
Roosendaal	C.J. Kolk	40	RK	Kaptein der Infanterie	Den Haag
Rotterdam	C.J. van der Hegge Spijs		CH	Oud-Kaptein der Zee Tijl. Insp. der Bekastingen te R'dam	Den Haag
Sneek	J.H. Foorardt	38	AR		Witmarssum
Tiel	Mr. S. Eink	37	Vrijz.	Advocaat	Tiel
Tilburg	Mr. J.C.A.M. van de Mortel	49	RK	Griffier Kantongerecht Tilburg	Tilburg
Utrecht	F. Keulemans	42	AR	Insp. der Agenten der RvB	Amsterdam
Veub	W.F.M. Penders	56	RK	Uitgever	Grave
Winschoten	J.C. van der Wolf	40	Vrijz.	Dir. Arbeidsbureau te Oberhausen	Oberhausen
Zaandam	I.G. Keesing	43	SDAP	Ref. Dienst der Werkverz.	Laren NH
Zest	W.H. de Vrankrijker	49	RK	Dir. Ongevallenz. Stichtseken Boerenbond	Utrecht
Zwiphen	Mr. G.C. Crommelin	41	CH	Burgemeester Zetten	Dode waard
Zwolle	Th.H. Boelkens	50	Vrijz.	Hoofdommies RvB	Bussum

Tegelijk met het werven en benoemen van de voorzitters werd met het zoeken naar raadsleden begonnen. Oorspronkelijk zouden zij moeten worden [gekozen](#) maar een wijziging van de Radenwet maakte hun aanwijzing door de minister van Arbeid mogelijk. Dit gebeurde op voordracht van de organisaties van werkgevers en werknemers, naar evenredigheid van de grootte van het aantal leden. De arbeiders in de RvA waren vaak bestuurders van lokale afdelingen van vakcentralen of andere plaatselijke verenigingen zoals bestuurdersbonden.

In 1920 waren ongeveer 684.000 Nederlanders lid van een [vakbond](#). Dat was 25% van de beroepsbevolking. Het grootste deel daarvan was bij de sociaal-democratische en katholieke vakcentrales aangesloten. Een probleem van het door Aalberse gevolgde systeem van benoeming op basis van voordracht was het feit dat arbeiders die lid waren van een vakbond die niet bij een van de door Aalberse erkende organisatie waren aangesloten, niet vertegenwoordigd waren. Hetzelfde gold voor de ongeorganiseerde arbeiders, die in Nederland altijd veruit in de meerderheid zijn. Het niet doorgaan van de verkiezingen was niet bevorderlijk voor de populariteit van de RvA.

Onder de raadsleden van de 39 RvA was er over het algemeen nauwelijks verloop. In Amsterdam, Breda en Nijmegen week het verloop onder de werkgevers af van de rest. Rotterdam kende een redelijk verloop onder de raadsleden. Den Haag en Utrecht hadden in de periode 1919-1929 nagenoeg dezelfde raad. In 1928 was de eerste termijn van de raadsleden afgelopen. In veertien van de 32 raden werd de helft van de werkgevers en de helft van de arbeiders vervangen. In vijf raadssteden was er in 1928 een grote verandering in de samenstelling van de raad, in zeven was die verandering redelijk groot (in Apeldoorn bleven twee werkgevers en een arbeider zitten). In zes raadssteden verandering er nauwelijks iets in de samenstelling (Assen, Delft, Deventer, Tiel, Tilburg, Zwolle).

De benoemde raadsleden vonden hun lidmaatschap blijkbaar interessant genoeg om langere tijd te blijven zitten. De kritiek op de RvA en de discussie over de Ziektewet (ZW) en de herziening van het sociale zekerheidsstelsel was kennelijk geen aanleiding om het lidmaatschap op te zeggen. Er was voor de minister in 1928 ook weinig reden om de samenstelling van de raden

grootscheeps te wijzigen. Ook de meeste bestuursleden bleven in de periode 1919-1929 op hun post, evenals de voorzitters.

Van de arbeidersbestuursleden in 1919 waren 15 van de 39 tegelijkertijd lid van een bestuurdersbond, drie waren van een katholieke organisatie afkomstig, een bestuurslid was lid van een Christelijke Bestuurdersbond (CBB) en een van het ANV. Zeventien waren lid van het dagelijks bestuur van hun plaatselijke organisatie. Vijf bestuursleden van RvA (Brouwer Amersfoort, Herboldt Den Bosch, Van Rijen Tilburg, Grundmeijer Zeist, Bredewout Zwolle) waren ook lid van het bestuur van een vakcentrale.

Arbeidersbestuursleden van RvA in de periode 1919-1929

Betlem, J., RvA Hoorn ('19-'28), penn. Bestuurdersbond (BB) Hoorn
Boks, F.H., RvA Nijmegen (t/m '27)
Bredewout, E., RvA Zwolle (t/m '21), bestuurslid ANV
Brouwer, H. , RvA Amersfoort ('19-'33), hoofdbestuur Federatie, Vz. Diocesane Bond RK Werklieden Utrecht, Hilversum
Bruyn, J., RvA Alkmaar ('22-'27), Christelijke Bestuurdersbond (CBB) Alkmaar
Bux, Chr., RvA Maastricht ('19-'33)
Clemens, F., RvA Heerenveen (t/m '27)
Dijk, R.J., RvA Haarlem (t/m '21), RvA R'dam (vanaf '22), Ver. RvA ('20-'22), secr./penn. BB Haarlem
Drewes, J., RvA Groningen (t/m '27)
Elkerbout, F., RvA Leiden (t/m '27), hoofdbestuur CNV
Flink, J.A., RvA Goes (t/m '27)
Geerts, M.C., RvA Heerlen, Bredasche Diocesane Werkliedenbond
Grundmeijer, J.H., RvA Zeist (t/m '22), penn. hoofdbest. Diocesane Bond RK Werklieden Utrecht, Bond v. R.K. Werkliedenvereniging i/h Aartsbisdom te Utrecht
Herboldt, J.W.C., RvA Den Bosch (t/m '34), penn. Bossche Diocesane Werkliedenbond
Houtsma, J., RvA Sneek (t/m '20)
Iding, P.J., RvA Apeldoorn (t/m '20)
Jagt, F. van der, RvA Breda (t/m '22)
Karel, Joh., RvA Eindhoven (t/m '34)
König, A.R., RvA Middelburg (t/m '22), secr. BB Vlissingen
Koning, Joh. de, RvA Venlo (t/m '29)

Kruze, E., RvA Winschoten (t/m '27), 2e Vz. BB Winschoten
 Lambeck, C., RvA Utrecht, (t/m '28), BB Utrecht
 Langen, J.J. van, RvA Den Haag (t/m '33), secr. BB Den Haag
 Lausberg, J.A., RvA Delft (t/m '32), Vz. BB Delft
 Lindeman, H., RvA Rotterdam (t/m '21), secr. BB Rotterdam
 Melk, J., RvA Zaandam (t/m '22), Vz. BB Zaandam
 Morison, H.H., RvA Haarlem ('22-'25), Vz. BB Haarlem
 Nijkamp, H.C., RvA Hengelo (vanaf '26)
 Peeze, H.J., RvA Hengelo (t/m '25), bestuurslid BB Hengelo
 Pothuis, S.J., RvA Amsterdam (t/m '33), secr. BB Amsterdam
 Rijen, A. van, RvA Tilburg (t/m '32), hoofdbest. Fed., secr. Bossche
 Diocesane Werkliedenbond
 Rodenhuis, A., RvA Leeuwarden (t/m '39)
 Rotte, W.J. de, RvA Gouda (t/m '24)
 Sanders, J., RvA Dordrecht (t/m '27), secr. BB Dordrecht
 Schoots, L.L., RvA Tiel (t/m '34)
 Stijntjes, A., RvA Zutphen (t/m '22), secr. BB Zutphen
 Teesink, A., RvA Deventer (t/m '21), Ver. RvA '20-'21, 2e Vz. Nieuwe
 Deventer BB, Bond van Metaalbewerkers
 Wehnes, H.J., RvA Haarlem ('26-'27), secr. PAS Haarlem
 Weijden, K. v.d., RvA Arnhem (t/m '33), Vz. BB Arnhem
 Winden, C. v. d., RvA Haarlem ('28-'29)
 Zijlstra, K., RvA Brielle (t/m '27)

Werkgeversbestuursleden van RvA in de periode 1919-1929

Arntz, S.W.N., RvA Nijmegen (t/m '21)
 Asselbergs, J.P.J., RvA Roosendaal (t/m '26), Centraal Beheer
 Bak, F. , RvA Alkmaar ('22-'27)
 Blok, F., RvA Sneek (t/m '32)
 Bom, F.L.van der , RvA Amsterdam (t/m '25), Chr. Werkgeversver. A'dam
 Boom, C. ten, RvA Haarlem (t/m '33)
 Boot Sr., P., RvA Leiden (t/m '34)
 Donker, J.A., RvA Gouda (t/m '24)
 Dop, T.G., RvA Winschoten (t/m '33)
 Drost, J. , RvA Hengelo
 Drost, S.F.M., RvA Venlo (t/m '27)
 Eckman, P.J.H., RvA Maastricht (t/m '25)

Ferman, B., RvA Zeist (t/m '22)
 Heinsius, H.J., RvA Apeldoorn (t/m '36), directeur Kon. Papierfabrieken Van Gelder Zonen te Apeldoorn
 Huson, A., RvA Middelburg (t/m '25)
 Jansen Maneschijn, J.A.J., RvA Dordrecht (t/m '33)
 Kaajan, J., RvA Groningen (t/m '33)
 Kostermans, J.H., RvA Assen (t/m '28)
 Landstra, H., RvA Leeuwarden (t/m '23)
 Lathouwers, Joh., RvA Tiel (t/m '33)
 Leeuwen, Th. H. van, RvA Heerenveen (t/m '34)
 Lindenbergh, D.W., RvA Goes (t/m '27)
 Mol, C., RvA Brielle (t/m '21)
 Mouton, M., RvA Den Haag (t/m '32)
 Nijgh, P., RvA Rotterdam (1919-1920), President RvToezicht Centraal Beheer
 Pelt, G., RvA Arnhem (t/m '28)
 Ruijs, G.J.A., RvA Utrecht (t/m '26)
 Schaik, W. van, RvA Amersfoort (t/m '27)
 Schoemaker, F., RvA Zwolle (t/m '32), ARKWV
 Schoenmakers, H.J., RvA Deventer (t/m '34)
 Simons, M., RvA Breda (t/m '21)
 Spaendonck, Fr. van , RvA Tilburg (t/m '23), Textielfabrikant
 Stoffel, Ir. S.H., RvA Delft (t/m '32), Bestuur Coöperatieve Ver. van Ned. IJzergieterijen
 Stumpel, E.J.M., RvA Hoorn (t/m '28)
 Stumpers, Jos., RvA Eindhoven (t/m '27)
 Teulings, C., RvA Den Bosch (t/m '27)
 Verkade, A.H. , RvA Zaandam (t/m '22)
 Wessels, J.G.J., RvA Zutphen (t/m '22)